

گفت‌وگو با مهدی مطهر یکی از تهیه‌کنندگان خانه مستند انقلاب خانه‌ای برای مستند سازان نترس

مهریانو ابجدی دوست
خبرنگار فرهنگ و هنر

ساخت فیلم مستند همواره با فشار و نشیب‌های زیادی برای هنرمندان همراه بوده است. بسیاری از مستندسازان به دلایل مشکلات

عديده در این زمینه همچون نبود بودجه و کم‌توجهی صدا و سیما به تولید فیلم‌های با کیفیت، عدم پخش مناسب و... نمی‌توانند به سوزهای مورد علاقه خود در این بخش مهجور سیما و سینمای ایران بپردازند و مجبور به کناره‌گیری از این کار می‌شوند. با این وجود در سال‌های گذشته با قوت گرفتن فعالیت‌های شبکه مستند سیما و راه‌اندازی مراکز متعددی که مستندسازان را حمایت می‌کند، شاهد رشد قابل توجهی در زمینه تولیدات فیلم مستند هستیم. خانه مستند انقلاب اسلامی هم یکی از مراکز است که به کمک مستندسازان آمده و تولیدات انبوهی را با موضوعاتی که تاکنون به آنها کمتر پرداخته شده است، تهیه کرده تا به شبکه‌های مختلف سیما پخش شود. خیلی از آثار این مرکز پس از پخش در تلویزیون مورد استقبال قرار گرفته‌اند به طوری که با درخواست مخاطبان این مستندها به مجموعه‌های چند قسمتی تبدیل شده‌اند. تاکنون تولیدات خانه مستند انقلاب اسلامی در جشنواره‌های مختلفی پذیرفته شده و پربنده جایزه شده است. درباره خانه مستند و چگونگی شکل‌گیری آن با مهدی مطهر یکی از تهیه‌کنندگان این مرکز به گفت‌وگو نشستیم.

خانه مستند از چه سالی تشکیل شده است؟

خانه مستند از سال ۹۱ تشکیل شده است. در این مرکز گروهی از مستندسازان برای تهیه و تولید مستندهایی که در موضوعات گفتمانی انقلاب باشد دور هم جمع شده‌اند. البته ما صرفاً با آدم‌های شناخته‌شده و سرشناسی که در این زمینه فعالیت داشته‌اند کار نمی‌کنیم. ما با گروه بزرگی از مستندسازان جوان و مستعد در زمینه موضوعات و مضامین جدید که با توجه به مقتضیات زمان تهیه و تولید می‌شوند کار می‌کنیم. خانه مستند مجموعه‌ای مستقل است که با مدیریت حسین افشار اداره می‌شود و ولی با جاهای مختلفی از جمله شبکه افق، سازمان اوج و... کار می‌کند.

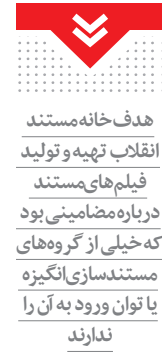
تاکنون آثار متعددی از خانه مستند در کانال‌های مختلف صدا و سیما پخش شده که مورد استقبال عموم قرار گرفته است. آثار خانه مستند در جشنواره‌های فیلم مستند هم حضور دارد؟ می‌توانید چند نمونه از آثار موفق تان در این زمینه را معرفی کنید؟
مجموعه کارهای خانه مستند در خیلی از جشنواره‌ها پذیرفته شده و شرکت کرده است. ولی دو مستند خیلی معروف از خانه مستند که در جشنواره‌ها مورد استقبال قرار گرفت مستند «لطفا بوق بزئید»

برگزیده جشنواره حقیقت و فیلم «ملاقات با داعش» برگزیده جشنواره عمار هستند. مجموعه فیلم‌های خانه مستند درباره استرالیا هم از دیگر آثار برگزیده ماست که در جشنواره فیلم‌های کوتاه موفق بود. ما بیش از ۵۰۰

مستند ۵ دقیقه‌ای تا ۵۰ دقیقه‌ای در طول این چهار سال فعالیت‌مان تولید کرده‌ایم.

هدف از تشکیل خانه مستند چه بود؟
هدف ما تهیه و تولید فیلم‌های مستند درباره مضامینی بود که خیلی از گروه‌های مستندسازی انگیزه یا توان ورود به آن را ندارند. مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی در تولید مستندهایی با مضامین تجربی و هنری علاقه نشان می‌دهد. تلویزیون هم اگر در آثارش به موضوعات اجتماعی یا منطقه پرداخته است، یک مقدار ناقص و کم‌توان ظاهر شده است. ولی خانه مستند تلاش کرده با تولیدات خوب و دارای روایت‌های به‌روز و دقیق به مضامین مختلف اجتماعی و به‌خصوص مسائل منطقه و مسائلی که در مورد جمهوری اسلامی است، بپردازد.

روند انتخاب یک موضوع برای تولید در خانه مستند چگونه است؟ آیا فهرستی از این موضوعات برای خود نوشته‌اید؟
ما از مستندسازان با تجربه که این گونه فیلم‌ها را تولید کرده‌اند کمک گرفته‌ایم و از تجربه تمام مستندسازان برای تأمین آرشیو و ایده استفاده کرده‌ایم. همچنین از آرشیو صدا و سیما و موسسه رسانه‌ای اوج و مجموعه‌هایی که از ما زودتر تولید این گونه مستندات را شروع کرده‌اند در موضوعات مختلف کمک گرفته‌ایم. مثلاً در موضوع جنگ از دوستان گروه حماسه و جنگ تلویزیون

هدف خانه مستند
انقلاب تهیه و تولید فیلم‌های مستند
درباره مضامینی بود که خیلی از گروه‌های مستندسازی انگیزه یا توان ورود به آن را ندارند

کمک گرفتیم. در بحث موضوعات منطقه از اتحادیه رادیو و تلویزیون‌های اسلامی کمک گرفتیم. هر مجموعه با توجه به موضوع و علاقه‌مندی‌اش به نحوی به مجموعه ما کمک کرده است.

مستند مسابقه «فرمانده» یکی از آثار معروف خانه مستند انقلاب اسلامی است که همچون مستند مسابقه «خانه ما» مخاطبان زیادی در تلویزیون داشته است. خود شما این مستند مسابقه را تولید کرده‌اید؟
تهیه «فرمانده» به نام من خورده است ولی طبیعتاً حسین افشار به عنوان رئیس خانه مستند بیشتر از همه به تولید این مجموعه کمک کرده است. در مجموعه ما خیلی اسم مطرح نیست. در تصمیم‌های مختلف نام یکی از اعضا روی تولیدات مختلف گذاشته می‌شود.

مجموعه خانه مستند یکی از مراکز است که نشان داده است اگر جوان‌های هنرمند و

که همه‌شان قوی و باتجربه هستند تولیدات را جلو می‌برند و کار همیشه به صورت گروهی انجام می‌شود. مجموعه «خانه ما» هم یکی دیگر از تولیدات این مجموعه است که از شبکه‌های مختلف تاکنون پخش شده و مورد استقبال قرار گرفته است.

تولید قسمت چهارم مستند مسابقه فرمانده یک ماه پیش به پایان رسید و در حال حاضر در مرحله تدوین به سر می‌برد. به احتمال خیلی زیاد این اثر از شبکه سوم سیما پخش می‌شود. مجموعه «خانه ما» هم چهار سری‌اش تولید شده و دو سری‌اش پخش شده است. تا جایی که مخاطب این مجموعه را پیگیری کند و ما توانایی و ظرفیت به‌روزرسانی داشته باشیم و کارمان جذاب باشد، تولید را ادامه می‌دهیم.

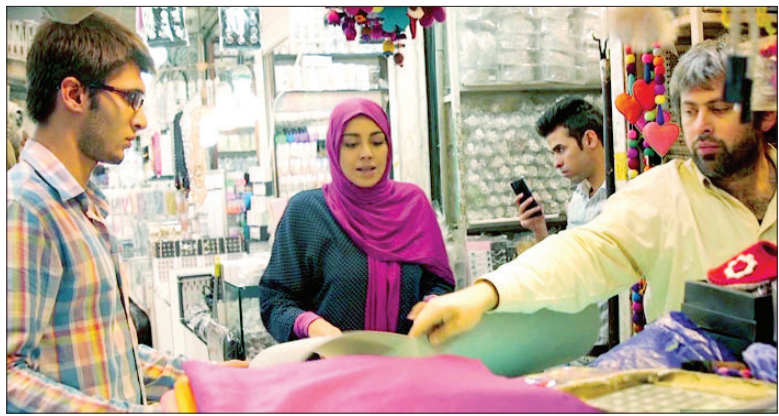
مجموعه خانه مستند یکی از مراکز است که نشان داده است اگر جوان‌های هنرمند و

مسابقه «فرمانده»

«فرمانده» مستند مسابقه‌ای تلویزیونی است که در قالب برنامه‌ای واقع‌نما در خانه مستند انقلاب اسلامی سازمان هنری رسانه‌ای اوج تولید شده است. ایده این مستند مسابقه در سال ۱۳۹۰ شکل گرفت و آغاز پخش اولین سری این برنامه از سال ۱۳۹۳ در شبکه افق آغاز شد. نفرت برتر این مسابقه علاوه بر جایزه نقدی، کلاه سبز تکاوری نیروهای ویژه دریایی و اجاره ورود به نیروهای ویژه دریایی را دریافت می‌کنند. کارگردانی سری اول و دوم این مجموعه را حسام اسلامی و حامد شکیبانی برعهده داشتند. سری سوم این مسابقه توسط حسام اسلامی، مهدی جبین شناس و مجید عزیزی کارگردانی شد، همچنین نویسندگی این مجموعه را علی رمضان برعهده دارد. در این برنامه سرگرمی محور اگرچه در قالب واقع نمایش افراد، مکان‌ها و موقعیت‌ها در ذهن سازندگان اثر طراحی شده، اما واکنش شرکت‌کننده این مسابقه به قدری آزاد و غیرقابل پیش‌بینی است که حتی می‌تواند ادامه مسابقه را تحت الشعاع قرار دهد. در این مسابقه نفرت شرکت‌کننده به دو گروه تقسیم شده و رقابت می‌کنند. دوربین‌ها دستیاران فرمانده چشمان فرمانده‌اند که فقط طول مسابقه را رصد نمی‌کنند، بلکه همیشه و همه جا شرکت‌کنندگان را زیر نظر دارند. مسابقه‌دهندگان و شخصیت خاص هر کدام مورد توجه قرار می‌گیرد و بیننده تشویق می‌شود سرانجام هر شرکت‌کننده را در موقعیت‌های مختلف دنبال کند. سری اول این مسابقه در ۱۰ قسمت ۵۲ دقیقه‌ای و در یادگان آموزشی سیدالشهدای نیروی دریایی سپاه واقع در منطقه زیباکنار گیلان فیلمبرداری شد و سردار علی مسجدیان فرماندهی ۱۰ شرکت‌کننده‌هایی این مسابقه را برعهده داشت و مهدی گلکار و هاشم قنبری به‌عنوان دستیاران فرمانده حضور داشتند.

مسابقه «خانه ما»

مستند مسابقه «خانه ما» یک مستند مسابقه خانوادگی است که در آن شرکت‌کنندگان با دریافت مبلغ مشخصی به‌عنوان حساب مسابقه، باید بتوانند هزینه‌های خانواده خود را به صورت صرفه‌جویانه مدیریت کنند. با این هدف که هر خانواده‌ای بتواند کمترین هزینه را در چالش‌های در نظر گرفته شده رقابت، مصرف‌کننده نهایی محسوب شده و ۱۰۰ برابر مبلغ باقی‌مانده خود را به‌عنوان جایزه دریافت می‌کند. این مستند که بخش اول آن در سال‌های اخیر پخش شده بود، در بخش دوم خود به سراغ خانواده‌های اصفهانی رفته و آنها را در یک مسابقه واقعی در مواجهه با چالش‌های اقتصادی زندگی به رقابت کشانده که همین مساله، به‌علت سبک مصرف اقتصادی صرفه‌جویانه خانوارهای اصفهانی، جذابیت خاصی را به این قسمت از مسابقه افزوده است. در سری اول مستند مسابقه «خانه ما»، رقابت سه خانواده چهار نفره را شاهد بودیم که در سری دوم این خانواده‌ها پنج نفره می‌شوند. مستند مسابقه «خانه ما» به کارگردانی مشترک حسام اسلامی و علی رمضان در خانه مستند انقلاب اسلامی تهیه شده است. حسام اسلامی، کارگردان تلویزیونی این مجموعه پیشتر درباره مستند «خانه ما» اشاره کرده بود که قصد داشته مسابقه‌ای طراحی شود که بر اساس آن خانواده‌ها، فارغ از تجمعات زندگی شهری و با استفاده از حداقل‌هایی به گذران زندگی و امرار معاش بپردازند و هر خانواده‌ای که نتوانست با نگاه اقتصادی بهتر زندگی کند و هزینه‌های کمتری در زندگی‌اش داشته باشد، به‌عنوان برنده مسابقه انتخاب شود. اسلامی همچنین به این مساله اشاره کرده بود که هر سری با دیگر سری‌های پخش شده تفاوت دارد و هر قسمت با نوبت‌های قبل تفاوت دارد و همین مساله باعث جذابیت بیشتر آن می‌شود.

مسابقه «ضد گلوله»

مستند مسابقه «ضد گلوله» پس از تجربه مستند مسابقه فرمانده طرح ریزی شده است. مهدی ماهان کارگردان مستند مسابقه «ضد گلوله» است. این مستند مسابقه که بعد از تجربه مستند مسابقه «فرمانده» تولید شده است، شامل آیت‌های رزمی و نظامی است که در آن از سلاح جنگی با گلوله‌های گازی استفاده شده است. سامانه امتیازدهی مسابقه یک سامانه لیزری است که در کنار تیراندازی واقعی اهداف را مورد اصابت قرار می‌دهد و بعد از آن در سامانه ثبت می‌کند. شرکت‌کنندگان این مسابقه هفت شب و ۶ روز تمام در صحنه ساخت مستند و در محیط کاملاً نظامی هستند. در این زمان کار با سلاح به شرکت‌کنندگان آموزش داده می‌شود و در اختیار آنها قرار می‌گیرد. شرکت‌کنندگان هدف این مسابقه جوانان بین ۱۷ تا ۴۰ سال هستند و از سراسر کشور شرکت‌کنندگان انتخاب و پس از مصاحبه حضوری در خانه مستند به مسابقه دعوت می‌شوند. این مستند مسابقه در ۱۰ سری پنج قسمتی تولید خواهد شد و از هر سری دو نفر موفق به ورود به مرحله نیمه‌نهایی خواهند شد و سپس قسمت نهایی (فینال) مسابقه در شرایطی کاملاً متفاوت و همراه با آموزش‌هایی پیشرفته‌تر برگزار خواهد شد. عمده توانایی مورد نیاز در این مسابقه نشانه‌گیری صحیح در کنار هوش و ذکاوت و توانایی‌های جسمی و حرکتی است. شرکت در این مسابقه نیاز به پرداخت هیچ هزینه‌ای ندارد و در آخر به نفرت برگزیده جوایز نفیسی اهدا خواهد شد. مستند مسابقه ضدگلوله به کارگردانی مهدی ماهان و مجید عزیزی در خانه مستند انقلاب اسلامی تولید شده است.

ما اینجاییم موگادیشو

فیلم «ما اینجاییم موگادیشو» ساخته مصطفی آتش مرد است. این فیلم مستند داستان یک خانواده سومالیایی را روایت می‌کند که در پی فرار از قحطی و گروه‌های تروریستی از روستای خود عازم موگادیشو پایتخت سومالی می‌شوند و در اردوگاه مخصوص افراد بی‌سرنهانه پناه می‌گیرند. این مستند در برخی جشنواره‌های خارجی به معرض نمایش گذاشته شده است، یکی از این جشنواره‌ها، دهمین جشنواره مستند الجزیره قطر بوده است. این جشنواره که موضوع اصلی خود را به اتفاقات منطقه و موضوعات دینی آیینی اختصاص داده است در شهر دوحه برگزار می‌شود. مستند «ما اینجاییم موگادیشو» پیش از این نیز منتخب جشنواره‌های فیلم کاران روسیه و جشنواره فیلم کوتاه تهران بوده است. این فیلم در ۱۷ روز در موگادیشو پایتخت سومالی در شرایط دشوار ناامنی (به خاطر حضور نیروهای القاعده و الشبাব در پایتخت) فیلمبرداری شده است. مصطفی آتش مرد کارگردان این فیلم درباره تأثیراتی که از سوز فیلم گرفته به این مساله اشاره کرده است که این فیلم برای او یک تجربه بزرگ در حیطه فیلمسازی به شمار می‌رفته و چیزی را در زندگی او تغییر داده است. آتش مرد در نشست‌های نقد و بررسی و گفت‌وگوهایی که با او درباره مولفه‌های مختلف فیلم انجام شده بود همچنین به این مساله اشاره کرده بود که دیدن جغرافیایی که از زمین تا آسمان با محل زندگی ما فرق دارد و فیلمسازی در شرایط بحرانی و ناامنی این منطقه، تجربه‌ای تکرارنشدنی بود.

لطفا بوق بزئید

مستند «لطفا بوق بزئید» را رضا فرهنگد ساخته است، این فیلم داستان یک زن آمریکایی و یک زوج لهستانی است که برای کمک به مسلمانان میانماری به کمپ آوارگان در هند می‌روند. این افراد از فعالان حقوق بشر هستند که به هند سفر کرده‌اند تا به مسلمانان میانماری در کمپ آوارگان کمک کنند، در واقع می‌توان گفت این فیلم درباره مسلمانان میانماری است که به کشور هند مهاجرت کرده‌اند. مستند «لطفا بوق بزئید» دارای مولفه‌هایی است، به‌عنوان مثال به موازات ماجرای اصلی مستند، صدایی در این فیلم وجود دارد که می‌خواهد ببیند این افراد تا چه اندازه حاضر هستند برای آوارگان میانماری فداکاری کنند. از این فعالان حقوق بشر سوال می‌شود که آیا حاضر هستند برای کمک به آوارگان میانماری پاسپورت‌های خود را بدهند و از هند اخراج شوند؟ در پایان می‌بینیم که تنها خانم لهستانی گروه حاضر به این اتفاق می‌شود و دیگر افراد این فداکاری را انجام نمی‌دهند. مهدی مطهر تهیه‌کنندگی این مستند را برعهده دارد. وحید بیوته و داوود عباسی تصویربرداران «لطفا بوق بزئید» هستند. مرتضی غیور، صدابردار، امیر سهیلی، مشاور کارگردان و رضا کافر مترجم و مدیر تولید این مستند هستند. مستند «لطفا بوق بزئید» نگاهی انسان‌دوستانه و اعتراض‌آمیز به وضعیت نامطلوب مردم میانمار دارد. این مستند به نوعی از دیدگاه کودکان و موضوع را بررسی می‌کند و بدون قضاوت خاصی مخاطب را در شرایط و موقعیت این بحران انسانی قرار می‌دهد.

بازگرد

فیلم مستند «بازگرد» یکی از تولیدات خانه مستند به شمار می‌رود که کارگردانی آن را مایا ماوتی به عهده داشته است. مستند «بازگرد» به روایت زندگی زنان ایزدی در مناطق تحت کنترل داعش می‌پردازد. ماوتی کارگردان فیلم در یکی از نشست‌های نقد و بررسی که درباره فیلم برگزار شده بود به این مساله اشاره کرد که پس از پایان فیلمبرداری «بازگرد» تا چند ماه نتوانسته به زندگی عادی برگردد. این کارگردان انگیزه‌اش از ساخت چنین فیلمی را همچواری محل زندگی خود و خانواده‌اش با کردستان عراق از گذشته عنوان کرده بود و به این مساله اشاره داشت که همیشه دغدغه انجام فعالیت برای آوارگان و جنگ‌ده‌ها را داشته تا اینکه با ورود به دانشگاه و تحصیل در رشته کارگردانی رسالت خود را در قالب فیلم مستند به انجام رسانده است. ماوتی درباره فیلمبرداری مستند «بازگرد» و حضور میدانی در میان آوارگان ایزدی در کردستان عراق به صحبت‌های تکان‌دهنده آنها اشاره کرده و گفته بود که برای این مستند ۲۵ دقیقه‌ای، ۱۳ ساعت با افراد حاضر در آن اردوگاه مصاحبه کردم که شنیدن آن صحبت‌ها آنقدر آزاردهنده بود که تا چند ماه نتوانستم به زندگی عادی برگردم. این کارگردان همچنین در نشست‌های نقد و بررسی که برای فیلم «بازگرد» برگزار شده بود به این مساله اشاره کرده بود که به دلیل موقعیت جغرافیایی اردوگاه مد نظر که در استان عراق قرار داشت و فاصله چندانی با نیروهای داعشی حاضر در این کشور نداشت، شرایط اخذ مجوز فیلمبرداری و امکان حضور در آنجا مشکل بود، ولی با پیگیری‌هایی که انجام شد مجوزها صادر شد و این فیلم به مثابه بلندگویی برای این زنان و کودکان مظلوم قرار گرفت.